

מה חשוב ומה אינו חשוב במדינה שהכריזה על קיבוץ-גלויות כיעוד חייה

דוד ג'ייסמאן

ישנן דרכים רבות לתיאור מצבה הכלכלי של מדינה. אפשר לתאר אותו בשורה ארוכה של סטטיסטיקות יבשות, של עקומות מופשטות, של דו"חים גרושימספרים.

אך אפשר לתאר אותו גם על-ידי צירוף של מאורעות קטנים ומקרים יומיומיים — מנקודת השקפתו של האיש הקטן.

החודש האחרון היה עשיר מאד במקרים כאלה. כאילו נכתבה העלילה בידי מחזאי גאון, קרו לפתע שפע של מקרים בעלי ערך סמלי עליון. הם הזדקרו לעיני הקורא מבעד לפותרות העתון. הם סימלו בערבוביה מטורפת את המציאות המזוהה של המדינה — את הסתירה המשוועת בין העילאי והמגוחך, בין החיובי ודו נפשע, בין תכונה ומימטום אינסופי.

כתבי "העולם הזה" יצאו לבחון תקריות סמליות אלה. הן מצטרפות לתמונה המעוררת למחשבה.

בחדר עמרו שלוש מיטות. מלבדן היה החדר גדוש מזודות, חבילות ועצוטי ילדים. היה זה חדר צר ולא כליכך נקי של בית מלון תל-אביבי מדרגה שניה.

ילד יפה-תואר שיחק, לבוש תחתונים, על הריצפה. יוליאן בן ה-4 לא ידע עברית. כשנכנס אביו לחדר, לבוש במכונס-סיגמה וגופייה אמר יוליאן בפולנית: "לאבא יש שתי חולצות ועוד פיגמה", כדי להסיר כל חשש שלאביו אין מה ללבוש.

סלומון ורהופקר (50), מהנדס-בנין גבה קומה ורחבת-כתפיים, אביו של יוליאן, אינו מתאונן על מחסור בלבוש או באוכל. הוא בא ארצה לפני שלושה חודשים מפולין, עם אשתו ובנו.

במולין היה סלומון מהנדס של מפעלים גדולים. הוא בנה מפעלי-תעשייה, תחנות כוח חשמליות ובתי-קירור. בארץ אין הוא עוסק במפעלי-ענק. הוא מפתח על חפירת תעלות לצינורות עבור תהי. אך אין הוא מתאונן. הוא מקנה שיגע היום בו יוכל לבנות מפעלים גדולים גם במדינת ישראל. מה שמדאיג את המהנדס ורהופקר היא בעיית השיכון. הוא מתגורר בחדר צר ב"מלון. כמומחה שהמדינה זקוקה לעזרתו, הובטח לו עם עלייתו שיכון. הוא עדיין לא קיבל אותו.

בחדר אחר בתל-אביב מתגורר קלמן פריז (57). הוא ישב לפני שולחן גדוש חבילות ביסקויטים מפולין, כשהוא מעיין בעתון פולני המופיע בישראל. הוא ניגב את משקפיו, העביר את ידו על קרחתו. "אני קורא בעתון שמפסיקים את בניית ה"שיכונים לעולים", אמר באידיש. מצחו הת" קמט.

קלמן הוא רופא-טרינר. לישראל עלה לפני ארבעה חודשים עם בתו, רופאת-שיניים, ועם בת אחותו היתומה. הוא הסי' תור צעודה בעיריית פתח-תקפה. בתו ער' בדת כרופאה מטעם קומת-חולים בקיבוצים. הם מחכים ליום בו יקבלו שיכון, יוכלו להתחיל בחיים חדשים.

גם מרים נימיו מחכה לחיים חדשים. ב"שמלת-בו פשוטה עשתה מרים את עבודות הבית בחדרה הצר שבמלון. כשכרסה בין שיניה. למראית עין דמתה לכל עקרת-בית

כוננים לעולים. השבוע עמד בבית סוקולוב המפואר בתל-אביב, הודיע כמה דברים ל"עתונאים. דבריו לא היו נעימים ביותר. התלונן נמיר: "קיים פיגור של 35% ביצוע תכניות השיכון לעולים. הפיגור הי' ניכר נגרם בעיקר בשל קשיי-הימיון. הממ"שלה הכריזה על מילחה-שיכון. אם המילחה לא ישיג את מטרתו, יש לצפות שכל עברי דת-השיכון לעולים תופסק. הסיבה: אין כסף." בפי דובר רשמי אחר, חבר הנהלת-הסוכ"נות זלמן שרגאי, היו בשורות עוד פחות נעימות לעתונאים. אמר הוא: "בגלל פיגור בתכניות השיכון צומצמה העליה. במקום שמונת אלפים עולים לחודש לפי התוכנית, עולים ארצה רק חמשת אלפים לחודש. ה"סיבה: אין כסף."

גורלם של סלומון, קלמן ומרים כאזרחי ישראל היה מוטל על כף-המאזניים. הסיבה: אין כסף.

מרכזי המותרות

מתוך אולם הריקודים המשקיף על לפני הטילת של תל-אביב, מול כיכר לונדון, בקעו צלילים סוערים של תזמורת ג'אז. רביעיית דוצי קרלו השמיעה את מ"טב מוסיקת-הריקודים. עשרות זוגות בני כל הגילים התנועעו בעליזות לצליליה.

ליד הבאר ישבו כמה זוגות, לגמו כוסות

בישראל. אבל האשה דקת-הפנים, אם לילד בן 6, היא מהנדסת-חשמאית. בעלה של מרים נימיו, יצחק (40), הנראה צעיר מכפי שנותיו, דיבר עברית שוטפת. עוד לפני מלחמת-העולם למד עברית בגמ"נסיה. יכול היה לעלות ארצה עוד לפני 10 שנים. אולם הוא חיכה לסיום חוק לימודיה של אשתו בסולטכניון. הוא אינו עובד. במקצועו הוא פקיד. אשתו קיבלה עבודה. הם מצפים לילד.

הם בטוחים שעד שיהלד ילדם יהיה להם כבר בית משלהם.

גם הם מחכים לשיכון. סלומון, קלמן ומרים מחכים לשיכון. אמ"רו להם שהוא ייבנה בקרוב. כמוהם מחכות אלפי משפחות של עולים, בעלי מקצועות חיוניים למדינה, לארבעה קירות שיתגנו להם את ההרגשה של בית חדש. אם לא יקבלו את השיכונים שהובטחו להם, קשה לדעת מה יעשו. הם עלולים להצטרף לתור של מאות המאוכזבים, המתדפקים כבר על שערי הצירות הפולניות, מבקשים להתוירם לפולין. עתידם בארץ תלוי בשיכון שיינתן להם.

לעליה אין כסף

האיש אשר בידו מופקד עתידם של סלומון, קלמן ומרים הוא מרכזי נמיר, שר-העבודה בישראל, האחראי על בניית שי

מסקה, הקשיבו לשירת זמרת צרפתיה ש"שרה שאנסונים. מאחורי דלפק המשקאות, מתחת למפת-ענק של המורח-התיכון, ש"צוירה על גבי לוחות חרסניה, עמד הנס גרייבר (41) הממושקף, כשסינור לבן על מותניו, מוג משקאות מתוך שפע הבקבוקים שבבאר. הוא הביט בזוגות הרוקדים, בתד מורת המנגנת, בריהוט הכבד והעשיר וכ"תקרת-העץ של קפה פילץ.

קפה פילץ אינו בית-קפה תם. משך שנים רבות היה פילץ סמל של בילוי החברה הגבוהה התל-אביבית, של חיי לוקסוס ושל "גוד טיים". אמנם, כיום אין הקפה מה ש"היה בעבר. אך עדיין הוא נשאר סמל.

כשנפתח קפה פילץ לראשונה בשנת 1938, היה מועדון-הלילה המפואר ביותר בארץ ישראל. הוא הפך מרכז חיי-החברה הגבוהה ונוער-ההוב. מי לא בא לשפז באו פקידים גבוהים של ממשלת המנדט, באו קציני צבא בריטיים גבוהים, כאן ביקרו ויויאן ליי ו"פאול מוני כשביקרו בארץ.

באותם הימים היו רק עוד שני מועדוני-לילה בתל-אביב. היה סן-רטו והיה פינת-אור, במקום בו שוכן כיום קפה גינתיים. היתה בו הגלידה הטובה בעיר, והוא היה פתוח כעשרים שעות ביממה. כאן היתה ממשלת המנדט עורכת את קבלות-הפנים הרשמיות ביום הולדת המלך, כאן היה מרכז המסיבות של כל הסגל הקונסולרי בארץ.

מעל למועדון-הלילה, בדירתו של אריה פילץ, בעל הקפה, היה מקום-סתר לפגישות מיסקת-ההגנה. שם היו יושבים ישראל גלילי ומשה סנה, ולשם היו מביאים קולר נלים בריטיים שתורים כרי לסחוט מהם ירי עות.

גם אחרי קום המדינה, כשהוחכר המקום לתזמורת עולי יוגוסלביה של דוצי קרלו, היה זה אחד ממקומות הבילוי היקרים של תל-אביב, מרכז קבע לפגישות האריסטוקרטיה הישראלית, ואולם-מסיבות לחגיגות ה"סגל הדיפלומטי. המטיילים בטיילת על שפת הים, לא יכלו שלא להרשות לעצמם להיעצר ליד בית-הקפה, להאזין לנגינות התזמורת, להתבונן בקנאה באלה היכולים להרשות לעצמם לבלות בו. הנס גרייבר נזכר בכל אלה. הוא ניגב כוסיות במנגנת צאורה, השקיף על האולם

אלה יטיילו במכוניות פאר - ואלה ישלמו את המחיר

היוצאים לחוף-לארץ. האזרחים הפשוטים יצטרכו לשלם 160 לירות נוספות עבור הזכות לצאת מהארץ למטרות ריפוי.

מכונית פאר של סגן המפקח הכללי של משטרת ישראל יקותיאל קרן. מכונית דודג' זו היא הראשונה מתוך תריסר מכוניות-פאר שתחלפנה את המכוניות הפחות מפוארות וחפחות נוחות של קציני המשטרה.